

IZRAELITA TANÜGYI ÉRTESÍTŐ.

Az országos magyar izr. tanító-egyesület közlönye.

Megjelen havonkint egyszer.

Felelős szerkesztő: SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
K l a u z á l - u t c z a 4. szám küldendők.

Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.”

Előfizetési ár: Nem tagok számára
egész évre 2 frt.

Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

A napló a zsidó népiskolában.

Nem arról a naplóról akarok én szólni, melyet Lederer tanár ur ajánl a tanítóknak és melynek segélyével a tanító minden tanítványát mint pszichologiai individumot alaposan megismeri. A mai korban, midőn az egész paedagogia pszichologiai alapon áll, korszerű volna a pszichologiai naplóval is bővebben foglalkozni; azon naplóval, melybe a tanító minden gyermek szülőinek testi és lelki tulajdonait, erkölcsi fogyatkozásait és vagyoni állapotát a tanulón észlelt tulajdonságok mellé jegyzi, hogy így bizton megállapítsa, hogy a tanuló melyik erényét és melyik hibáját örökölte szülőitől, milyen befolyással volt rá a családi nevelés és hogy mik képezik egyéni sajátságait?

Eme jegyzetek kétségen kívül fontosak a tanítóra nézve, de az iskolában csak ritka esetben fogja hasznukat vehetni, mert ott nincs a tanítónak annyi ideje, hogy az egyes gyermekekre külön-külön valami nagy gondot fordítson, legfőleg a jutalmazásnál és a büntetésnél, hol aztán — ha lelkiismeretes akar lenni — jegyzeteinek igen nagy hasznát veheti.

A mint már fönt jeleztem t. szaktársaim figyelmét ma egy más naplóra akarom felhívni, melynek — nézetem szerint — különösen a zsidó népiskolában van kiváló jelentősége.

A zsidó népiskolának van tanterve és nincs is. Van: -- a mennyiben a miniszteri tanterv a zsidó népiskolára is kötelező; nincs: — mivel minden zsidó község a miniszteri tantervben előirt tantárgyakon kívül joggal követeli a héber tantárgyak tanítását is, mely utóbbiakról nincs megállapítva, hogy mit és mennyit tanítsunk az egyes osztályokban.

A több tanítóval bíró iskolában a tanítóknak minden hónap elején értekezletet kellene tartaniok, hogy a részletes tanítási tervet közösen megállapítsák.

Ha a legtöbb népiskolában már pontosan meg lesz állapítva, hogy mi és mennyit tanítsanak a héber tantárgyakból minden osztályban, akkor majd nem lesz emberfeletti munka egy — teszem azt — az izr. ta-

nitó-egylet által kiküldendő bizottságnak a kezei között levő adatok alapján a zsidó népiskolák számára egy tantervet kidolgozni.

Ezen adatok nélkül — nem lévén kellőleg informálva az egyes községek követelményeiről — nem volna képes egy olyan tantervet kidolgozni, melylyel a legtöbb község megelekednék.

Lehet, hogy képzeletem kissé magasra vitt, midőn ily módon gondolom a zsidó iskolaügy rendezhetését, de azt már mégis még a legátalkodottabb pessimista is megfogja engedni, hogy a helyi viszonyokat és községe igényeit ismerő zsidó tanító, — ha már nem is a zsidó iskola országos ügyét — legalább saját iskolájának, saját osztályának ügyeit rendezheti egy részletes tanítási terv készítése által.

Söpörjön mindenki saját ajtaja előtt és — hogy városi példával éljek — bár a söprés után látni fogjuk, hogy az utcán nincsen egyöntetű sima kövezet, mégis tiszta lesz az egész utca.

Ha minden zsidó iskola megfogja állapítani részletes tantervét, akkor jóllehet, hogy nem mindeniké lesz „sima“ — hiába nem lehet mindenütt aszfaltozva — legalább kibontakozunk abból a zürzavarból, melyben most élünk.

Hogyan söpörhetjük tisztára zsidó tanügyünk utcáját?

Megmondom, a hogy értem.

Nem oly nehéz munka ez, hogy neki kellene gyürekezni, itt is a jelző: „Lassan járj tovább érsz“.

A *napló*, a melyet vezetünk az lesz ami részletes tantervünk alapja.

Az általános tantervvel minden tanító az év elején már tisztában lesz: tudja, hogy mit követel tőle a miniszteri tanterv és mit kíván a község a héber tantárgyakból. Ezen anyagot nagyjából felosztja nyolcz részre, hogy általánosságban megállapítsa minden hónapban tananyagát, (2 hónapot számitok ismétlésre és a zárvizsgára való készülésre.

Ezen szellemi budget szerint azután hozzá fog a lelkiismeretes tanításhoz. Minden nap egy külön füzetbe jegyzi be, hogy mit tanított. Egy hónap mulva megtalálja ezen naplóban a tanítási anyagot részletezve; számot bír adni önönmagának és másoknak arról, hogy mit tanított. Az év végén az ily módon szerkesztett napló biztos vezérlője lesz a tanítónak az ismétlésnél: teljesen átismételheti az egész tanítási anyagot, a mit azon tantárgyaknál, melyeket nem tankönyv alapján tanított, máskülömben igen nehéz volna.

Ez a napló, melybe mindennap hejegyezte a tanítottakat, a következő évben már alkalmat ad a tanítónak a mult évben csak általánosságban megállapított havi tananyag szorosabb meghatározására és ha a tanító ilyen naplót három éven át szerkesztett, véleményem szerint a legmegbízhatóbb részletes tan- és munkaterv van kezében, melyben nemcsak minden hétre sőt minden egyes tanórára ki van jelölve a tanítási tárgy.

Ezen napló a tanítót nem teheti ki annak az eshetőségnek, hogy az iskolában tanítani kezd a nélkül, hogy tudná miről fog szólni.

Tudom, hogy vannak t. szaktársaim között sokan, kik azt fogják mondani, hogy a tanító az iskolai takarékpénztárak kezelésével, mulasztási naplóval, havi tudósító könyvek irásával és feladványok javításával a tanítási időn kívül már eléggé el van foglalva. Ezeknek tapasztalásból mondhatom, hogy az általam javasolt napló szerkesztése nem igen veszi igénybe a tanító idejét, mivel minden tanítás után — mig a gyermekek a hazamenetel előtt felöltözködnek — kényelmesen megírhatja.

Szigetvár, 1886. január 15-én.

Schichtancz Ármin.

Vita a biblia oktatás körül.

Az „Értesítő“ mult havi számában Deutsch Samu szegedi kartárstól Stark Samu nyitrai kartárs egyik cikkére vonatkozó, heves kitételekkel tele polemia-forma disputáció jelent meg, melyhez, miután abban közérdekű mozzanatot érintett, szerkesztő ur b. engedelmével én is hozzá óhajtanék szólani.

D. ur bár a fiatalabb tanító nemzedék reputációja érdekében száll sikra (aligha arat érte nagy köszönetet) mindazonáltal hangja nagy indignatiót árul el a biblia oktatás ügye iránt, és úgy látszik szavainak éle főleg a bibliának mint tantárgynak kellő mérvben való tanítása ellen irányul.

Hát én magam is a fiatalabb gárdához tartozom és még sem osztom D. ur véleményét, sőt inkább teljesen egyetértek S. urral annál is inkább, miután bizony elég enyhén és kiméletesen apostrofálja azokat a biblia ellenes urakat.

Nem lehet szándékom S. ur álláspontját oltalomba venni, mert az igaz ügy nem szorul védőre, hanem ellensúlyozni akarom a méltatlan támadásokat, melyekkel cikkiró nekirohan „az életre elő nem készítő bibliának.“

Épp úgy nem akarok lándzsát törni a bibliaoktatás fontos szerepe és jogosultsága mellett, ezt nálam avatottabbakra bízom.

Érvekkel úgy sem győzhetném meg a „korszerű nevelés zászlaja“ alá csoportosuló tanítókat, lelkesedést úgy sem önthetek a vallásunk és nemzetünk érdekei iránt közönnyel viseltető urakba.

Annyit azonban vagyok hátor megjegyyezni, hogy a bibliáért való buzgokodás koránt sem zárja ki a korszerű nevelés igényeinek való megfelelést. Például felemlíthetem a helybeli iskolát, hol meleg ügyszeretettel ápolják a bibliát és részben a héber nyelvtant is, de azért a világi tantargyakban elért siker tekintetében is bátran kiállja a versenyt bármely hazai izr. iskolával.

Tagadhatatlan, hogy a biblia sok időt és erőt absorbeál, de viszont az is elvitázhatatlan dolog, hogy fontos tárgy, hogy igen alkalmas a gyermeki fantázia felébresztésére erkölcsi tanulságokra és a zsidó szellem meghonosítására.

Ha az elemi iskolában elhanyagoljuk a bibliát, akkor ugyan nevelhetünk lelkes hazafiakat, hanem megingatjuk a zsidóságot alapjában és aláásstuk vallásunk lényegében gyökerező alapföltételeit jobban mint a legelkeseredettebb antiszemita tehetnék. *A zsidó tanítónak kötelessége zsidókat nevelni.* Azért lehet (és kell is lennie) *a zsidó iskola hazafias és korszerű is* egyszersmind. Nem korszerű ujitás-e, hogy magyarra fordítjuk a héber szöveget?

Ha csupa olyan apostolai lennének vallásunk ügyének, mint a milyeknek D. ur a fiatalabb nemzedéket látja képzeletében, mihamarabb oda jutnánk, hogy a zsidó gyermek még legsarkalatosabb elveit sem ismerné vallásunknak, míg a ker. paraszt gyermek az ó-testámentumot, bibliánk szövegét apróra elmondja.

Az eszlári história alkalmával is volt alkalmunk keserű tapasztalatokat szerezni. Szégyenpir futotta el minden vallása, nemzete ügyét szívére viselő zsidónak arcát, midőn a vallási tétéleket még hirtől is alig ismerő „korszerű zsidók“ szentül hitték a galád rágalom valóságát és így nem csekély contingensét képezték elvetemült elleneinknek.

Általában nem értem cikkiró urnak kegyetlen elkeseredését, mely ilyes szavakat ad szájába: „De a zsidó tanítóság fiatal nemzedékét sérteni,

ilyen meggyalázó módon vádolni, őket tanítók és tanügybarátok előtt megsemmisíteni tanítói erkölcsös érzületeknél fogva nem engedhetem.”

Hát olyan égbekiáltó bűn készültség illetve buzgalomhiányt insinuálni a tanítók némely részének? Bizony pedig ezen tényt a legnagyobb optimista sem vonhatja kétségbe. Hangzatos frázisok, az „előre“ és más ilyen jelszavak meg nem másítják a létező mizerákat, sem nagyobb lendületet nem adnak a zsidó iskola felvirágzásának.

Szerény nézetem szerint a zsidó iskolában a bibliának a világi tárgyakkal, a vallásos és hazafias törekvésnek karöltve kell járni *Legyünk hazafiak de maradjunk zsidók is egyszersmind*, zsidók testtel lélekkel tiszteletteljes kegyeletben tartva amma *kútforrásokat*, melyeknek sérthetlenségeért dicső ősapáink véreket életüket áldozták fel, melyért évezredekben át egész nemzedékek vértanu halállal haltak meg és melyet reánk, a törpe epigonokra ereklye gyanánt hagytak örökségül.

Végül visszaidézem emlékezetébe D. urnak azon gyakran hallott szavakat, melyeket azon képezdében hangoztattak, melyre cikkében hivatkozik, — hogy t. i. mi néptanítók vagyunk azon felkent papok, „kiknek szájából óhajtik hallani a tudományt“

Miskolcz, február hóban.

Rosinger Márton.

A héber oktatás ügyéhez.

Midőn Stark Samu ur nyitrai tanító, e lapokban közölt sorait olvastam, Eliahu proféta idejéből a midrásban közbeszótt epizoda jutott eszembe. A köznép kérdezte a proféta tanítványait, van e tudomásuk arról, hogy Eliahu az égbe ment, mire ezek igennel feleltek. Különös kérdés a proféta tanítványaihoz, kik naponta mesterökkel érintkezésben voltak. Szerény nézetem szerint, a kérdés nem a mester személyére, hanem szellemére és általa terjesztett tanaira vonatkoztak. Tanítványai is érezték, hogy Eliahu proféta által terjesztett szellem, az ő tanai veszték el. Így Stark ur a nyitrai iskola egyik mestere is feljajdul, ő is érzi már, hogy a szellem, melyet az izr. népiskolának terjeszteni kellene, mindinkább fogy, és igen helyesen figyelmeztet a vészre.

A vész elvitázhatlan tény, melyet elhárítani életkérdés az izraelita iskolára nézve. 1879. évben e lapok január havi számában azt irtam: Az izraelita hitközségek felekezeti iskoláikat csak azért tartják fen, hogy a vallás követelményeinek megfelelhessenek, hogy gyermekeiket a héber nyelvben, s ezen nyelven a szentírásban oktathassák, de azon percztől, melytől fogva vallási követelményeinek eleget nem tehetnek, a hitfelekezeti iskolák fenállása szükségtelen, és most is azt állítom, hogy ezek létezése meg fog szünni a törvények és rendeletek daczára. Örömmel olvasom tehát, hogy egy általam is becsült tanférú nézetemet osztja, és a héber oktatás érdekében felszólal.

A hitfelekezeti népiskolánk, gyöngye hitközségi intézményeinknek, ezt mai napság annál jobban megbecsülni tanuljuk, miután gyermekeink a nemizraelita iskolákban, a nyílt és elrejtett antisemitizmus folytán, a megálázás keserűségét nagyon is érzik, és minden ereinkkel oda kell törekednünk, iskoláinkat fentartani.

Én, ki egynéhány év óta a vácsi status-quo hitközségi tanügy élén állok, mint laikus a tanügyet és főleg a héber oktatást tanulmányozásom tárgyává tettem. Az utolsó tanév berekesztésével, melyről t. Spitzer battonyai tanító ur megemlékezni szives volt, zárbeszédemben is szoltam a

héber oktatásról és körülbelül következő értelemben : Engem, az iskolaszéki elnököt, a morális felelősség terhel a felől, hogy teljesíti-e az iskola kötelességét, megfelel-e azon reménységnek, melyet a szülők az oktatáshoz fűznek. Én nyíltan azt állítom, miszerint tanítóink kötelességüknek fényesen megfeleltek, és minden szülő a bemutatott eredménnyel megelégedhet. Csak egy tantárgy iránt hallottam panaszokat, és megvallom, hogy ezen panaszokat én is osztom, csak hogy én panaszomat nem a tanítók ellen emelhetem. Konstatálom, miszerint tanítóink minden erejükkel és buzgalommal oda törekedtek mennél nagyobb sikert elérhetni, és a bemutatott eredménnyel jobbat a héber tantárgyakbar elérni nem volt lehetséges, mert méltányolnunk kell azon akadályokat, melylyel a héber oktatásnál küzdeni kellett.

A nevelésnek két része van, az egyik a házi, a második az iskolai nevelés. Tény az is, hogy a növendék mindig súlyt fektet azon tantárgyra, mely a szülők előtt fontossággal bír. Sok szülő ügyelni fog arra, vajjon megcsinálja gyermeke feladványát, megtanulja-e leczkáját, de vajmi kevesek azok, kik a héber oktatás felül érdeklésüket gyermekeik előtt tanusítják. De végre elnéznék ezen bár fontos érdeklődéstől is, de sajnos mint igaz az, hogy az izraelita felekezeti szellem a családi életben látszólag fogy, és a szülők arra sem ügyelnek, hogy gyermekeik az imákat végezzék. És ez igen fontos tényező a héber oktatásnál, mert ha a gyermek a héber olvasást nem gyakorolja, akkor a tanítónak a bibliai oktatásnál a hibás olvasással küzdeni kell, mi nem csekély időveszteség.

E bajhoz még egy baj társul, és pedig a szülőknél azon különben természetes hajlam uralkodik, gyermekeiket jobb pályára előkészíteni, és így, a hol csak lehetséges, ezeket a gymnasium vagy polgári iskolába járatják. Alig végezi a 9 vagy 10 éves fiu a negyedik osztályt, és már hátat fordít a népiskolának. Kérdem tehát, ha gyermekeinknek idő előtt elvonjuk a héber oktatást, ha nem engedjük, hogy gyermekeink a hat osztályra beosztott héber tananyagot be végezze, ha gyermekeinket ép azon korszakában, melyben felfogási tehetsége erősödött és megéri, a héber oktatástól elvonjuk, akkor az Istenért, ne várjuk azt, hogy gyermekeink annyi héber tudománnyal bírjon, mint mink vagy szülőink, kik az egész nap és pedig a bar-miczvoig héber oktatást nyertek. Ezért panaszomat nem tanítóink, hanem a szülők ellen emelem és hozzájuk szól a panasz.

Eddig beszédem a héber oktatásra vonatkozó részének vázlata és nézetem kifejezése.

Igaz, ezen akadályokat elhárítani a szülők kötelessége, ez irányban működni a rabbik legszebb lelkipásztori teendői közé sorolandó, de azért a tanítónak ép mint az orvosnak oda törekednie kell, a bajon segíteni, a sebet gyógyítani, a fájdalmat enyhíteni, hogy a beteg uj erőre jusson és a régi egészséget elérje. Az orvosság felől tanácskozni, és a héber oktatásról különös szorgalommal és hozzáadással gondoskodni, az a szakférfiak legsürgősebb teendőjük, mert mint t. Stark ur is mondja : ez életkérdés!

Reiser László.

A talmud mint nevelő.

A misnában tárgyalt tananyagnak, éleseszü vitatkozások általi helyes és világos megmagyarázása, képezi a talmudot, mely tengerhez hasonlítható. Valamint a tenger, melynek feneké el nem érhető, vagy csak

nagy bajjal, ilyen ez is, és valamint a tenger kiaknázzhatlan kincsekkel bir, úgy a talmud is. A birálati mód, azon kutatási elv, a mely a legsűrűbb rétegeket áthatja, homályt nem szeret, és minden homályos dolog fátyolát szellőztetni kívánja, jellemzi azt és vezérfonalként szolgál abban a rettentő nagy labirinthusban, a melyben az eltévesztéstől megóvja az olvasót. A birálat páratlanná teszi a világi irodalomban; mert a többi tudományok csak kisebb mértékben birnak ezen törekvés elvvel.

Rendkívül jeles ész, gyors felfogás, velős vélemény, találó kérdés, talpraesett felelet karöltve járnak benne. Minden gondolat az ész mérlegén mérlegeltetik, és ha vele meg nem egyezik, akkor elvettetik. Vezérfonalul szolgál a logika, a mely a ferdeséget mellőzi és minden felületességet gyűlöl. Szükséges is vala, hogy vezérelveket kitűzzön magának mert a talmud egy óriási mű, a melynek anyaga szűk korlátok közé nem is szorítható. Összehasonlítás és ebből eredő következtetés vergődnek itt tulsulyra.

Ezen óriási mű nemcsak elvont tárgyakkal foglalkozik, hanem világi dolgokkal is. Itt szerepelnek a bölcsek, a kik arczuk verejtékében méhszorgalommal fáradoznak és élesszellemű homlokukat ránczba szedik a talmudi anyag felett; ott hölcsészek, a kik világi nézletekkel fölprémezik a velős tant, történészek, politikusok stb., változatos panorama, a melyben mindegyike nyert hű képet. Mig a többi tudományok mindegyike külön szakot foglal el, és rendesen más tudomány befolyása alatt nem áll, addig a talmud az összes tudományokat karolja fel.

Igy tehát nem csodálkozhatjuk, hogy a nép, csüngött rajta mert felsorolt tulajdonságai által kedveltje lett és ezer meg ezer szállal füzte őt magához. Nevelője vala, a ki őt oktatta; dajkája, a ki neki mesét mondott, ha nyugtalan volt; humorisztája, a ki élesen és találóan sujtó humort kölcsönzött neki, ha ellenségein szellemi fegyverrel akarta magát megboszulni; vig társa, kivel csevegett, ha jó kedve volt. Ez a könyv mindene lett, itt talált bátor-ágot, hogy el ne csüggedjen, mert őseinek élettörténete a legkisebb mozzanataival rajzoltatik benne, és ezekből meritett erőt és kitartást, oktatást, tanácsot. Jotékonyan és üdvösen mutatkozik az irány, ha meggondoljuk milyen mostoha viszonyok közt készült. Mig a többi tudományok békében serdülének föl, addig a talmud üldözések közt keletkezett. És mégsem hagyatott cserben, mert nemes tulajdonságaival delejes hatással bir, a mely keresőjét leigazza.

Anyaga két részre oszlik. Azon anyag, a mely csak a misna, illetőleg a szentírás megmagyarázásával foglalkozik, „Halacha“ névvel illetik. Ez a tulajdonképeni mérvadó anyag, a mely az ész igénybe veszi. A másik rész csak pótléknak tekinthető, anyaga nem szorítkozik annyira az észre, mint a képzeletet alkotó tehetségre, képletes, illetőleg allegorikai öntést nyer és „Agada“-elbeszélés névvel jeleztetik. A halacha az óriási nagy tölgy, és az agada ágainak veendő. A halachában visszatükröztetik Izráelnek az ereje és szorgalma. Kimagasló hősei első sorban az iskolákat alapító Hillel és Samai. Ezeknél azon tanmód uralkodott, hogy vitatkozások által megtisztították a dolgot minden salaktól, és többség szavazata szerint megdöntötték. A betűhez nem ragaszkodtak, hanem nyomoztak szabadon minden tekintet nélkül. Különösen párbeszédes féle alakban vezetett a vita, mert a legtöbb magyarázó szellemi ellenfelekre akadt, a kik őket ellenvéleményekkel megczáfolni törekedtek, mindig sarkukban jártak. Ilyen szellemi ellenfelek voltak Rabbi Jochanan és Res Lakes.

Az ágada a képzelet játéka, allegorikai alakban rakja le a velős

tanulságokat. Az ágada az erkölcstanból fejlődött ki. A talmud miután világot letükröztet, hiven festé le nagy embereinek legkisebb intéseit, beszédeit és csevegéseit, hogy az utódok mintaképpel birjanak. Általában nyugpontnak tekinthető a feszítő halácha után. Az agada rendesen erkölcstant tartalmaz, az emberiség életét és gondolatát tárgyalja. Rendszerint nem ismer, korlátok közé nincs szorítva, eget, földet, tengert, pokolt, Édent, mindent bejár, és tulzásaiban gátot vagy féket nem tür.

Összefoglalván ezen műnek főbb tulajdonságait, átföntolván ennek szellemét, azon gondolatra jutunk, hogy belőle sok gyöngyöt lehet meríteni, a mely a nevelő-tanító hasznára válnék. Legelső sorban felkölti esudálkozásunkat azon látvány, hogy a talmud, habár czélja komoly vala és nem volt ideje, hogy enyelegjen, mert folytonos üldözés közben létesült, mégsem restelte, mégsem sajnálta a drága időt, és vig világi dolgokat is tárgyalt, mert kell, hogy sziv és lélek egy-hangzásban legyen.

A talmud emberei egy kissé eltérnek ugyan egymástól de azért mindig majdnem ugyanazon módon tanítottak, mert logika és egymástól eredő következtetés uralkodik mindnyájoknál és így a talmud könnyebben megérthető.

A talmud, habár a mint mondva volt, czélja nagyon komoly mégis az volt a zsidó nép dajkája, társa, szóval *nevelője*. Ez a legfontosabb mozzanat, a melynek a talmud az évek viszontagságai közt fennmaradó állását köszönheti.

Badapest.

Zemplémi J.

Paródia.

Klein Jakab urnak a „magyar zsidó szemlében“ megjelent „a zsidó anyakönyvek vezetése“ czimü cikkére.

Töredék.

Forduljunk most a rabbikhoz, kik között tudvalevőleg van akárhány ezermester még talán bűvész is, kik tekintet nélkül az eddigi haladásokra saját lángeszök szerint akarják felforgatni a világot, Hecatoncheriákat állítva fel örzöknek az éj kupui előtt, hogy a setéség országából senki ki ne szabadulhasson.

Nem mondhatnám, hogy ez nem az én gondom, — de gyengének érzem magamat, tartarus oriásaival megviaskodni. Ha egyszer elnyerte ki-nevezési levelét (akár képesített akár nem,) tanítsa a népet kedve szerint; de mire igenis van gondom, az, hogy számos rabbi, — megbocsátanak az urak (mert tisztelet a kivételeknek) aki a héberen kívül általában tudatlan, hogy a humán tudományokat még neve után sem ismeri, a haza nyelvét egyáltalán nem beszéli, de meg sem érti, s az ember rémülve hallja népe pásztorainak ajkairól az idegen földszavainak tört hangjait, — mégis papucs alá akarja játszani s. t. Ilyen tényeket eleget tudok még pedig nem egy megyei fővárosról és hasonló eseteket számtalanokat tudnék felsorolni s szükség esetén a községnek nevét is megmondhatom. Különben meg vagyok győződve, hogy e dolgok tudatával mások is birnak.

Igaz hogy van minden anyakönyvi kerület középpontján egy nép-tanító, ki héberül tud olvasni s mint tanító legalább is 4 osztályt végzett, tehát a rendelet értelmé szerint lehet anyakönyvvezető, — s e rendelet ellen volna Klein Jakab urnak kifogása? vagy azt hiszi tán, hogy a minister nem tudja, hogy pásztoraink egy része, sajnos, a miveltség mely

alacsony fokán áll? s így akarva vagy nem akarva csakis a szomorú situatív kényszerének engedett?

Adná az ég, hogy a hazai nyelv s az általános műveltség elsajátításában s terjesztésében rabbinusaink néptanítóinkat felülmulnák! Nem irigy, hanem örömtelt szívvel tapasztalná ezt a magyar-zsidó tanítóság. Mert a hazai érdekek szentségének ismerete csökkenetné rabbinusainkban azon túlzott öntudatot, melynél fogva a tanító felett tudja Isten a magaslat hányadik hatványán állani vélnek, s egymásnak kezét nyújtva, egymást támogatva irigység s egoizmus nélkül együttesen s egyesült erővel boldogítanák a népet!

De sajnos, tudom, kár minden szóért. A hév melyet a hazai nyelv s a magyar nemzet erényeinek elsajátítása iránt mutatánk, kik zsidók maradnak azon értelemben, melyben gunyolók e megnevezést venni szeretik; zsidók, kik a lárma s zaj közt előállott veszélyre felriadnak s eltűnté után újra álomba hullni szeretnek, sem nem tudván, sem tudni nem akarván, ha titokban elleneink kezei hálót szőnek felettünk. E tekintetben a magyar zsidóság méltán megérdemli mindkét megnevezést.

Ne vezéreljen bennünket önérdék; a közérdek legyen szívünk tanácsadója, tetteink ösztönzője.

Klein Jakab ur, mint soraiból kitetszik, úgyhiszem rabbi vagy rabbi-jelölt, mert: „szived titkát, kimondja szád.“ Felismeri-e Klein ur a jelenkor talmudtudósaiban, kikhez tán saját magát is számítja, a Pirké Abothban tündüklő csillagokat?

„Előzékenység, szolgálatkészség, önzetlenség, szerénység, barátság, szivesség, kegyelet, alázatosság,“ ezek azon erények, melyek a hajdani zsidó tudósokat jellemzik; egészen mást észlel azonban az, kinek alkalmá nyílik a mostaniak misteriaiba betenkinteni: üresség és balgaság a lárma-zajoknál, pénz és birvágy mindenfelől, hizelgés a gazdag, irigység a jobban situált collega, fukarkodás, góg s pöffeszkedés a fiatalabbak iránt, gyűlölet bosszuvágy s rágalom azok ellen, kik az igazat megmondani s szövényeket megtámadni elég merészek.

Ez nálunk a mostani tudósok képe, melyet külsőleg oly nimbuszal tudnak körülvenni, hogy az értelmetlen sokasággal szemben varázsló hajnalpir fényében tündököelve, a földi tökéletlenségtől elvonva s a halhatatlan mennyhez közeledve tűnik fel.

Különben „Schwamm drüber.“ Ugy látszik, a hév akaratom ellen tovaragadott*); de nem-e jár így mindenki, ki jogos felindulásában az igazság mellett küzd?

A csatában nem ijedtem meg az ellenség golyóitól; a setétség elleni harcban nem félek Pluto szülötteitől, mert mellettem áll Kronion, mellettem áll Themis; s végül is azt mondom: „És a haza mindenek felett!“

Blau Samu.

Tekintetes Munk Béla igazgató-tanító urnak mint a trencsényi m. izrl. tanítókfiókegylete elnökének Trencsénben.

Alulírottak, mint a központi egyesület tagjai, felkérjük sziveskedjék f. é. márczius hó 22. napjára tanítói gyűlést egybehívni.

Tárgysorozatul kérjük következő tétéleket kitűzni:

I. Tekintettel, hogy megyénk izrl. hitközségei felekezeti iskoláikat fel-

*) Az önismeret is szép erény. Hogy ki vezesse az anyakönyveket, azt más helyen elmondjuk.

osztatják és így a tanító minden bűn és ok nélkül földönfutóvá válik állana-e a tanító módjában a községeknek ezen embertelen eljárásnak gátot vetni, ha igen milyen mód és eszköz által?

II. A ténnyel szemben, hogy az állami iskolák létesülése által a zsidó tanítók kenyerüket veszítik, mitevő legyünk?

III. Az önsegély. Tekintettel, hogy az egylet halál esetében csak 100 frtnyi segélyt nyújt a tanítóözvegyének, a mi alig számbavehető segély, mily módon volna elérendő, hogy az egylet legalább 500-frtra emelje az özvegyi pénzt, a tagsági-díj emelése nélkül?

IV. Az egészségügy. Lehetséges-e az egészségtant a rendes tantárgyak sorába felvenni, annélkül, hogy ezen tantárgy más tantárgyak rovására tanitassék, ha igen mikép?

V. Milyen mód és eszköz által volna elérendő, hogy a megyénkben működő izrl. tanítók az egylet kötelékébe lépjenek?

VI. Mitevők legyünk, hogy községeink az egylet támogatása céljából az anyaegylet pártoló tagok sorába lépjenek?

VII, Indítványok.

VIII. A jövő gyűlés helye és ideje meghatározása.

Február hóban 1886

Következnek az aláírások

Szerkesztői megjegyzés. Ha a III. pont alatti kérdést, helyesen megfejtik, az az ha, minden magyarországi zsidó tanító az egyesületbe lép, akkor a III. pont fölött fölösleges lesz tanácskozni, mert ez esetben az egyesület azon helyzetben lesz minden özvegyének ilyen összeget kiutalványozni.

Egy kérdés,

A nem magyar ajku vidékeken és itt főkép a határszéli megyékben keletkezik a legtöbb állami iskola. A magas Ministerium, tekintettel lévén a magyar nyelv terjesztésére, az e célra szolgálható egyetlen eszközének az iskolának méltán önmaga akarja megadni a directiót, és azért oda törekszik, hogy nem csak faluhelyen, hol iskola nincsen, vagy az iskola állapota türhetetlen — hanem olyan mezővárosokban is, hol minden egyes felekezetnek meg van a törvényszabta iskolája, állami iskolát létesithessen.

A magas kormány az egyes hitfelekezetekkel egyezkedni is szokott.

Az első a zsidó hitfelekezet, mely egyességre lép a kormánnyal. Miért? Azért. — A katolikus felekezet pedig, hol csak szerét teheti, az állami iskola mellett is fentartja a maga iskoláját.

A zsidó hitközség egy tanítóra nézve fentartja magának az ajánlási jogot; azt az egyet megtakarítás tekintetéből a meglevő tanítói közül választja. A többi tanítóit végkielégíti. Mikép? Tudjuk. = Kérdezem:

1-ör: Moralis köteleessége e a kormánynak, hogy a zsidóhitközség által egyezkedés folytán ajánlott tanítót legalább is annyi fizetéssel alkalmazza iskolájánál, a mennyit ezen tanító addig községétől huzott? És ha nem (pedig alighanem igen)

2-ör: Megtagadhatja-e a zsidó hitközség az ajánlásra kilátásba vett tanítójától a végkielégítést, ha az a kisebb fizetéssel járó állami hivatalt el nem fogadja, a hitközség azonban más ajánlásra képes tanítóval nem rendelkezik?

Mit gondol, tisztelt szerkesztő ur?*)

Vág-Besztercze.

Szőgyi Ignác.

* Én csak azt gondolom, hogy mikor Trefort körülbelül 20 évvel ezelőtt arról a bizonyos gyenge becsület érzelemről beszélt, azokra a hitközségekre gongolt, kik legjobb hirnek örvendő iskoláikat maguktól ellökik és tanítók sorsával nem gondolk. A többi felekezetek nem úgy bánnak iskoláikkal, pedig az állami iskolákban az ő felekezetbeli tanítóikat alkalmazzák.

Szerk.

Két tanító szabad kézből eladandó.

A csongrádi izr. hitközség következő körözüvényt bocsátott ki nyomtatásban az összes hazai hitközségekhez:

9. sz. 1886. A csongrádi izr. hitközség 1886. évi január hó 6-án tartott ez évi második közgyűlésén 5. szám alatt hozott határozatával tekintettel arra, miszerint a hitközség tagjainak nagyobb része, nagyobb kultusadóval van megterhelve, mint államival, és egyébként is túl magas községi adója együttvéve, — hogy e magas adózás mellett sem volt képes hitközségi iskoláját a törvényszabta módon felszerelni, — hogy városunkban létezik egy virágzó községi iskola, — hitfelekezeti iskolájának ezen tanév végével leendő bezűntetését határozta el, — mely határozat által *Liebermann Bernát és Lederer Armin* tanítók állásaiktól mentettek fel.

Mint hogy azonban a hitközségnek az iskolája bezűntetésén kívül mi oka sem volt, ügybuzgó, értelmes és lelkiismeretes tanítóit állásaiktól felmenteni, a hitközség kötelességének tartja tőle lehetőleg jövőjéről gondoskodni s e cél megvalósítására a tisztelt izr. község elnökségének nagybecsű támogatására is számítva kérem hogy azon esetre, ha hitközségünk tanítói állás lenne üresedésben, annak betöltésénél első sorban hitközségünk sanyaru helyzetére, és illetve e sanyaru helyzet *ártatlan áldozataira Liebermann Bernát és Lederer Armin* okleveles tanítókra legyen tekintettel.

Kelt Csongrád, 1886. január havában.

Weisz Tivadar

hitk. elnök.

Szerkesztői megjegyzés. Még szép a csongrádi községtől, hogy megmondja ez év hányadik közgyűlésében és hányadik pont alatt hozta ezt a famosus határozatot, mert biz'Isten még elhitte az ember, hogy ez nem is zsidó község határozata, hanem valami Purim-stikli! A csongrádi község megsokalja az adóját; van ott egy jó állami népiskola, tehát kész a terv. Gyermekeinket az államiba küldjük, zsidóiskolát tartsanak a többi községek, sőt átengedjük nekik a mi tanítóinkat is, mert derék jó tanítók. Hogy a hitközség nem akar felekezeti iskolát tartani, ez az ő dolga; de más községeket az ő tanítóikkal megkinálni, kik csak úgy fizetnek kultus-adót mint a csongrádiak, ez hogy gyengéden fejezzük ki magunkat, oly tapintatlanság, mely ritkítja párját. Mondja meg kérem előljáró ur, ha nem tartanak iskolát, micsoda vallásos intézmények vannak Csongrádon, melyek oly elviselhetlen kultus-adót igényelnek? Talán van ottan valami hirneves Talmudtóra, nagyszerű Jesiba, nagy árvaház, híres kórház? Mi bajuk a csongrádiaknak, hogy derék tanítóikat áruba bocsátják és más községekre akarják át ruházni a zsidó felekezeti iskola tartását, hogy ők kevesebb adót fizessenek?

Levelezések.

Reiser László ur neve e lapok olvasói előtt nem ismeretlen. Találkoztak vele nem egyszer egy-egy magvas, eszméktől áthatott dolgozat tövével. De ki őt csak mint czikkirót ismeri, fényes oldalainak csak egy részét méltányolja. Ismerni kell őt mint iskolaszékünk elnökét, mint karolja fel a haladás minden eszméjét, mily nemes hévvel fáradozik iskolánknak a lehető legmagasabb niveaura emelésén, mint száll ki a sikra, ha az iskola tekintélye, a tanítók működése igazságtalanul megtámadatik, mily hiven viseli gondját iskolánk minden egyes növendékének, s ismerni kell őt mint a szegények legbuzgóbb pártfogóját, legnemesebb istápolóját, ki érző szívvvel párosítva a praktikus józan gondolkodást segíteni nemcsak szeret, de arra utat és módot is talál.

Ilyen hűséges sáfarkodás megtermi méltó gyümölcseit. Reiser L. ur nélkül községünkben üdvös mozgalom alig képzelhető, mert jól tudják, hogy amit ő kezdeményez, diadalra is juttatja. Általános tisztelet, közbecsülés, és a gyermekek részéről odadó szeretet környezik őt mindenütt és mindenkor. Még magasabb helyen is méltányolják érdemeit, midőn — hogy csak egyet említsünk, pestmegyei kir. tanfelügyelője, a m. ministeriumhoz benyújtott folyamodványát azon toldalékkal látta el, hogy „*a vácsi st. quo izr. iskolát mint kitünően vezetett intézetet a lehető legmelegebben ajánlja.*“

E nemes törekvések diadalünnepét ültük meg f. hó 25-én is, midőn a helybeli áldásdusan működő „Malbis Arumim“ egyesület, melynek R. L. ur megteremtője és elnöke — és mely a tanév kezdetén a szegényebb sorukat a szükséges tankönyvekkel ellátta, most megint iskolánk szegényeit ruhával és lábbelivel ajándékozta meg. „Ki jókor ad kétszer ad!“ E szép ünnepélyre összegyűlt az elnökön kívül a helyb. izr. nőegylet választmánya, mely egyesület a legmelegebben pártolja amannak érdekeit — továbbá Steiner Ign. hitk. érdemdús elnök ur és az iskolaszék t. tagjai. A bevezető ima után Reiser L. ur emelkedett beszédben, festé az egyesület céljait, a gyermekek nyomorát s rámutatott a fényes, egyesült erővel elért sikerre, mely buzdítólag hasson a jövő működésre is. Következett a ruhadarabok kiosztása az örömtől sugárzó gyermekek közt, kiknél boldogabb halandó abban a pillanatban aligha volt a földkerekségén. Ezután ft. Ullman Frigy. főrabbi ur szívhez szóló köszönetet mondott a szegények nevében, első sorban az elnök urnak, azután az izr. nőegyletnek és végül minden egyes jóltevőnek. Witt Manó isk. látogató ur felszólalása után, ki a megajándékozott gyermekeket a későbbi jótékony működésre sarkalta, zárbeszédet mondott R. L. ur, melyben a gyermekeket kitartó szorgalom és példás magaviseletre inté, ezt jelölve ki megajándékoztatásukért lero-vándó, legméltóbb köszönetnek. Imával fejeztük be a lélekemelő ünnepélyt, melyről mindenki távozhatott azzal az édes öntudattal, hogy; „*Wer dem Besten seiner Zeit genug gethan, der hat gelebt für alle Zeiten*“ — mert biz legjobbjaink a kisdedek.

Bezárván sorainkat utolsó pillanatban értesültünk, arról, hogy az izr. nőegylet újabb tanujelét adta magasztos gondolkodásának, midőn még szorgosabb vizsgálás után — ismét 11 gyermeket szemlélt ki, kiket ruhával nagylelkűleg megajándékozott. Ehez hozzájárult a nőegylet szeretetméltó és főnkölt szellemű elnöke, Dr. Reiser Béláné urhölgy maga is 5 frttal. Rájuk illik a költő szava „*Szólj, gondolj, tégy jót — s minden szó gondolat és tett, tiszta tükörként fog visszamosolyogni rád.*“

Vác, 1885 decz hó 27

kit. tisztelettel.

A vácsi izr tanítótestület.

Tekintetes Szerkesztő ur!

Az „*Izraelita Tanügyi Értesítő*“ múlt évi novemberi számában tisztelt barátom, Katz Henrik ur, élénk és aggodalmat gerjesztő szinekkel ecsetelte különösen felvidéki zsidóiskoláink vagy inkább zsidókartársaink jövőjét, és teljesen osztozom én is azon nézetében, hogy nem is hosszú idő választ el itt bennünket felekezeti tanintézeteink teljes fölhomlásának korszakától, ha a kedvezőtlen viszonyok továbbra is fönmaradnának és a községek és tanítók idejekorán óvszerekről nem gondoskodnak. Engedje meg tekiutetes Szerkesztő ur, hogy több évi tapasztalataim alapján elmondhassak becses lapjában egyet-mást mit a baj orvoslására jónak vélek.

Iskoláink hanyatlásának főokául a nagy tandíjt kell tekintenünk. Ezt a szülők most, mikor már csaknem minden nagyobb helységben jól szer-

vezett községi vagy állami iskola van, csak úgy találhatják igazoltnak, ha az izr. iskola olyasmit nyújt tanítványainak, a mit más iskolában föl nem lehetnek. Nem elég, ha a héberre és németre is fektetünk súlyt; nem szabad engednünk, hogy e tantárgyak pensuma oly csekély mértékre szálljon le, *hogy a tandij nagyságával és a különfelekezeti iskola fõntartásával járó áldozatokkal arányos ne legyen.* Iskoláinknál sok helyen a nõi kézi munkát nem tanítják, úgy hogy a szülõk kénytelenek ezen tanítást magántanító-nõkre bízni, kik a kellõ paedagogiai és szakképzettség hiányában vannak, és azért még külön kell fizetniök. Nem csuda aztán, ha az állami vagy községi iskola felé irányul szemök, hol a leányok minden külön díj nélkül szakképzett okleveles tanítónõ vezetése alatt a legszebb és leghasznavehetőbb munkákat tanulják. Ott, a hol már több férfitanító van alkalmazva, valamely tanítói állomás megürülésekor tanítónõt kellene alkalmazni, a ki a felsõbb osztályok leányait naponkint legalább egy óráig a nõi kézi munkákban is tanítaná.

Sok zsidóiskolában az vált szokássá, hogy a felsõbb osztályokban nagyobb tandíjt szednek, mint az alsóbbakban. Ha tekintetbe vesszük, hogy a szülõk a kisebb gyermekeket inkább kénytelenek és hajlók a zsidó iskolába küldeni, hogy ezek legalább a héber olvasást megtanulják és a bibliai történetbõl és bibliából, mégis csak valami oktatást nyerjenek, és leginkább a magasabb osztályok tanulói keresik föl az állami vagy községi iskolát, könnyen juthatunk azon következtetésre, hogy a viszonyt a tandíjt illetõleg meg kellene fordítani, vagy ha nem is akarnánk az alsóbb osztályokban nagyobb tandíjt szedni, legalább egyformán kellene azt kiszabni mindegyik osztályra. Hogy a felsõbb osztályokban a tömeges kilépést megakadályozzuk, jó volna azokat, ott a hol kívánatos és lehetséges, kereskedelmi vagy ipari tanfolyammal összekötni. A hol erre csak némiképp alkalmas tanító van, lehetne p. az 5. és 6. osztályban egy kis könyvviteltant tanítani és a számtanba és irálytanba a kereskedelmi számtanból és levelezésbõl a legszükségesebbet bevonni. Megvagyok gyõzõdve, hogy így, ha talán nem is minden, de legalább a gyengébb tehetségû és ennél fogva, magasabb kiképzésre nem alkalmas tanulókat visszatartanók iskoláinknak.

A héber oktatást kisebb községekben a rabbihelyettesre kellene bízni, miáltal ez egy egész tanerõt pótolna, és így az iskolának kisebb költségvetése lévén a tandíj már lejjebb szállítható volna.

Legtöbbet tehet a község maga a tandíj leszállítása dolgában. Támogassa nagyobb összeggel az iskolát. Az iskolai kiadásoknak csak fele szedessék be tandíj alakjában, a többit pedig a község maga vagy fele költségvetésébe. Az is fizetne, a kinek nincs is gyermeke az iskolában. Ez felelne meg a hitközségi iskola jellegének.

Áldozatkészségének nagy jelét adja a helybeli izraelita hitközség, melynek iskolájában 4 tanító és egy kézimunka tanítónõ mûködik, és a mely e mellett még egy kisdedovó intézetet is tart fõn, mindezen intézeteket évi 1400 (olv. *ezernégyszáz*) forinttal segélyezve. Iskolánk tanszerekkel bőven és szépen van ellátva, iskolai könyvtárunk igen jó karban van. A tanítók szellemi élvezetére iskolaszékünk igen jó tanítói könyvtárt rendezett be és a „Népnevelõk Lapját“ is járattja, ujevõtõl fogva pedig még egy német paedagogiai lapra is fog előfizetni. Ha hozzá vetjük, hogy hitközségünk csak kicsiny és alig tíz éve a lipótsztrömiklõsi hitközségnek csak fiók községe volt és e mellett még más felekezeti intézményeket is tart fõn, világos képet szerezhethetünk az egyes tagok áldozatkészségérõl. Hitközségünk két hivatalnokának mindegyike rövid idõközben egy leányát adta férjhez, a hitközség

több mint ezer forintot adott nekik ez alkalomból. Nem is csuda, ha vesztük, hogy a hitközség élén Dr. Duschnitz Frigyes és az iskolaszék élén Dr. Policzer Bernát ur áll, kiknek úgy mint az előjáróság és iskolaszék többi tagjának, különösen Dr. Steinhardt Bernát erzedörvos, Dr. Duschnitz Mór, Klein Jakab, Glasner Jakab, Glasner Adolf, Jannovitz Samu, Kuffler Benjámín, Fischer Miksa és Fränkl Mihály uraknak jó példája hat, és kik minden jóért, szépért és nemesért valóban lángolnak. A szegény gyermekek tankönyvekkel láttatnak el minden évben és Klein Jakab ur csizmát is csináltatott e télen több szegény gyermeknek. A tanítók és egyéb hivatalnokok a legnagyobb tiszteletben és bécületben részesülnek itt, úgy hogy a legnagyobb meglepéssel és örömmel töltik be hivatalukat. E hitközség nemes gondolkozására vall azon tény is, hogy engem, mikor 4 év előtt Liptó-Szt.-Miklósról ide hitt tanítójának, azonnal véglegesített. Még hány hazai izr. hitközség bírná magát ilyesmire elhatározni?*)

Rózsahegyén, 1885. évi november hó 22-én.

M e t z l H e n r i k
igazgató-tanító.

Pécs. nov. 13. 1885.

A pécsi izraelita hitközség f. hó 8-án tartott közgyűlése egyhangú szavazattal elhatározta, hogy új, diszes iskolaházat épít és haladéknélkül megkezdeti a munkát. A jelenleg használatban levő iskolaház, szerény udvari hajlék, mely 1872-ben épült, ma már aránylag nagyon rövid idő alatt, szűk lett a tanulók befogadására és alkalmatlan az egészség fentartása tekintetéből. E vizsás helyzet megszüntetését célozza az új alkotás. A házhely már régen a község tulajdona és az építkezéshez szükséges költséget kölcsön útján fedezi. Eddig a hitközség tartozási állománya 50,000 forintot tesz és most 20—25,000 forinttal emeltetik. Bizony súlyos teher általános mostoha anyagi viszonyaink mellett. Azonban örömet hozza minden községi tag az áldozatot a cél fontosságának tudatában. Hiába, nekünk még mindig szükségünk van felekezeti népiskolánkra, mely azonban saját magunk igényeit épen úgy mint a kor követelményeit kielégítse. Miképen oldotta meg e kettős feladatát a jelenben működő iskola csekély és hiányos eszközeivel, azt kimutatni nem tartozik jelen tudósításom keretébe, mégis egy ténykedést ezuttal is fel kell említenem.

Ugyanis nálunk iskolánkban tankönyvül kizárólag az „orsz. magy. izr. tanító egyesület“ kiadványai használatnak. Örömdetes jelenség, mely fényes világot vet tanítóink törekvéseire és mutatja, hogy a helyes úton haladnak.

Pedig mily kemény tusába kerül a könyvek kiválasztásában az önállóságot, az ítélet tisztaságát megőrizni szemben a sokféle kísértéssel, melylyel a szerző és gyűjtő tanferfiak tömege a tanítót saját termékeiknek megnyerni fáradozik; férfi legyen ám, ki e téren szilárdan megállhat.

1882-ik évi július hava óta, mely időben Dr. Kohut a hitközségtől megvált, a rabbi-állás üresedésben van. A bokros foglalatosság, mely Pécsen a rabbi-hivatal ügykörét képezi, többek között megosztott.

A házassági kötelék fűzését és felbontását Bak Jakab, hitközségi titkár a néhai szegedi rabbi-család sarja eszközli. Ő bucsuztatja el a halottakat, vigasztalja a gyászolókat, vezeti az anyakönyveket stb. A népiskola négy tanítója: Grünwald, Klingenberg, Strauszer, Wesszel oktatják az if-

* Örömet engedtem tért a tisztelt kartárs községét dicsőítő nyilatkozatának, mert csak egynehány év előtt ott voltam Rózsahegyén és személyesen győződtem meg arról, hogy az ottani hitközség minden hitközségi intézménye tekintetéből megérdemli a „mintaközség“ czimét. Bár sok ily község volna hazánkban. Szerk,

juságot a hit- és erkölcstanban, a hitközségi előjáróság intézi a kultuszt és örködik a rituale tiszteletben tartása fölött. Csak a templomi szószerk maradt elhagyatott és Kohut távozta óta onnan szónoklat nem hangzott.

Ezen állapottal a hitközség számos tagja meg nem elégedvén, az előjáróság a fent említett közgyűlésben a rabbi-állás betöltésének kérdését tárgyalásra bocsátotta. Erre a közgyűlés egyetértése megbomlott. A jelen levő 32 képviselő két pártra szakadt, mely a betöltés ellen és mellette foglalt állást. Három órán át tartott heves vita után a kérdés szavazásra bocsátatott és eredményként a rabbi-állás betöltetlenül marad 1886-ban is 19-en voltak az ellenpártiak, 13-an kívánták a betöltést. Ha a két párt jellegét akarnók megállapítani, nagy zavarba jönnék feltalálni a tulajdonságokat, melyekben egymástól különböznek. Mindkét táborban van öreg és fiatal, kiváló férfiak értelmiség, vagyon és polgári állás tekintetében, sőt a vallás szigorúbb vagy lazább felfogásában is teljesen megegyeznek. Tehát a rabbi-intézmény fentartásához szükséges anyagi eszközök merev megtagadásának oka korántsem személyökben keresendő, hanem magában az intézményben, illetőleg annak fogyatkozásaiban találjuk magaviseletöknek kulcsát. 1858-tól 1882-ig három rabbija volt a hitközségnek és egyik sem volt képes az összes igényeknek megfelelni s félnek, hogy a jövőben is csak úgy lesz és csakugyan nem hisszük, hogy van széles Magyarországon ember, ki mind azokat a feladatokat képes legyen kellően megoldani, miket egy rabbtól itt várnak. Tanítson a főgymnasiumban és főreáliskolában 8—8 osztályt a hittanban, tartson szónoklatokat, vezesse az elemi iskolát, legyen szellemes társalgó, meghitt udvari káplán, termetre nézve Saul, arczszépségre nem kevesebb mint Christus. (A pécsi püspök ő excellentiája Kohutnak mondta azt a hizelgő bókot, hogy valóságos christus-arcz.) Mind ezek mellett még sok számtalan más dolgot is kívánnak a pécsi rabbtól. Ennek elkerülése végett és hogy az egyenellenségnek eleje vétessék, inkább egyáltalában nem kívánják az állás betöltését, míg a viszonyok kedvezőbb fordulatot nem vesznek.

A Magyar-Zsidó Szemle „Tanügy” rovatában tavaly a szigetvári iskoláról kiadott évi jelentésből e szót: „átlagos” mint kimutatás előtt használt jelzőt méltán kifogásolta. Az idei novemberi füzetben a pécsi iskola programjában előforduló „összegezés”-t mint kimutatásnak helytelen jelzőjét idézi. Ez idézés e sorok írójának szól és közvetve Szántó uramnak is. A dolog úgy áll, hogy én a mintatanodában az igazgató által német nyelven írt programot Szántó ur jóváhagyása mellett magyarra lefordítottam. E munkálatban a „summarischer Ausweis”-ből „összegezés kimutatás lett”. E szellemi korcs szülött 1864-ben jött az iskolai programba. Ez idő óta, daczára zavart értelmének, minden évben ott a táblás kimutatás homlokán a maga öblös, hizott alakjában megjelent. Senki reá sem hederített észre nem vette. Tanítószágon, iskolaszéki tagságom elmúlt és ő mindig ereje teljében fenmaradt. Most elérte valahára kiérdemelt végzete. Az igazságot osztó szeretve tisztelt „Szemle” elküldte az árnyékvilágba, én ki legjobb ismerője voltam irtam meg élettörténetét és kora iránt táplált kegyeletből felállítottam fejfáját. A hely, melyet elfoglalt üresen, fehérén maradjon? Mert e részben az idéző nem nyilatkozott. Talán alkalmas volna a táblázat fölé czimirásul e szót „összesítés” vagy „összegezés”-t írni, mivel a programban előforduló részletek e táblában összefoglalva jelennek meg. S monyi Zsigmond, ő nagysága, egykori tanítóját e töprenkedéséből bizony kimenthetné. (Mély sajnálkozásunkra tisztelt barátunk e szellemes levele szerkesztői irodánkban a nagy papir halmaz között és véletlenül „in Vers-

tosz gerathen“ Midőn örömkre megtaláltuk és közölhattuk, kérjük sziveskedjék bennünket további közreműködésével megtisztelni. Óvatosabbak leszünk. Szerkesztő.) Weisz Jakab.

E g y l e t i é l e t.

Február hóban fizettek tagdíjat:

Bartfeld Linőke, Felső-Micsinye	2	Löwy Fülöp, Stanicsics	4
Fischhof Márk, Heves	2	Málnai Mihály dr. Bpest	2 „
Földesi Joáchim, Budapest	1	Müller Adolf, Bpest	2
Goldberger Simon, Miskolcz	4	Nuszbaum József, Kapos	2
Grünberger Izsák, Tolyolya	4	Pollák Samu, Zombor	3
Győri Adolf, Budapest	4	Ransburg Adolf, Czegléd	4
Kánitz Zsigmond, Vaál	4	Redlich Mór, Boldogasszony	4
Kohn Ármin, Pruzsina	1	Róth Zsigmond, Miskolcz	4
Kohn Ede, Bisztricsény	1	Schiff Jeanette, Mezőtúr	1
Kondor Ignác, Budapest	2	Stern Ármin, O-Liszka	1
Lederer Ábrahám, Bpest	4 „	Walder Mór, Czegléd	4 „
Lichtenstein Vilmos, Érsekújv.	3	összesen	63

Helyreigazítás. A mult számban kimutatott pénzkészlet nem 859 forint hanem 829 forint 52 krajczár.

Budapesten, 1886. febr. 25

Ózer Zsigmond, pénztárnok.

Vegyesek.

— Több fölszólalás érkezett hozzánk a szegedi hitközség fölirata ellen, sértést látván abban, hogy nem akar néptanítókat megbízatni az anyakönyvek vezetésével. Úraink, itt félreértés van és ezt föl kell deríteni. A szegedi hitközség nem kételkedik, hogy egy okleveles tanító nagyon is képes volna beírni, ki mikor született, házasodott vagy meghalt. Itt egy fontos kultur-kérdés forog szóban. Az ország be van most osztva 365 anyakönyvi kerületre. Ezek a kerületek volnának most a csirája 365 egységes községnek. Ha most csak is a rabbikat, vagy azokat, kik a többi lelkészi funkciók végrehajtásával vannak megbízva, az anyakönyvek vezetésével is megbízzák, akkor a jövőben csak is olyan rabbik alkalmaztatnának, kik népművelési tudománnyal is bírnak. De ha lehet néptanítókat, tanárokat az anyakönyv vezetésével megbízni, akkor minden a régiben marad; akkor Marmaros, Ung, Zemplénben a kis községek jövőben is chaszideusokat fognak rabbiknak meghívni Galicziából, azok fogják a sötétséget terjeszteni az anyakönyveket pedig egy könyvelő, vagy tanító fogja vezetni. Mi tehát részünkről a szegedi zsidóhitközség eljárását nagyon is pártoljuk. Az anyakönyveket vezesse a rabbi, azaz legyen annyi műveltsége hogy vezethesse. A kis községeket csak e réven lehet rávenni, hogy írni olvasni tudó rabbikat válasszanak.

* *Rabbi felavatás.* Február hó 18-án felavattatott három rabbijelölt az országos rabbiképző templomában. E három rabbijelölt: *dr. Bárány, dr. Rosenstein és dr. Steinherz.* Az ünnepély a 100-dik zsoltár eléneklésével vette kezdetét. Friedmann főkantortanár ur vezette a kart Hochmuth veszprémi főrabbi tartott beszédet. Szépen ecsetelte a rabbi teendőit. Fölszólította a rabbijelölteket, hogy szívükön hordozzák a vallás és a hazaszeretet ügyét. „A rabbi, mondá, egyszerű nyelven beszéljen a néphez, úgy hogy a legalsó rétegek is értsék. Ne rakjon nagy terheket a hitközség vállaira, iparkodjék, hogy ennek anyagi ereje is gyarapodjék!“ Utána dr. Bárány

az ujonan felovattak egyike tartott felolvasást, amelyben Ibn Gabirolt mint költőt és bölcészt méltatta. A felolvasás befejeztével bucsut vett a főtiszteendő tanári kartól. Bloch Mózes ur a seminarium tanári kar elnöke, héber nyelvenben tartott beszédben figyelmeztette a rabbijelölteket komoly kötelességeikre és felvattá őket rabbikká. Az emelkedett ünnepélyt a hymnus elénekiése zárta be. Az ünnepélyen diszes közönség jelent meg. Ott voltak a többek közt: dr. Hirschler főrendiháza tag, Schweiger Márton, az orsz. iroda elnöke, dr. Simon József sat.

— Elhalálozás. Folyó évi január hó 3-án elhalálozott *Hirschbein Jakab* n.-abonyi tanító és egyesületünk buzgó tagja annak megalapítása óta. A közp. választmány özvegyéhez és hitközségéhez intézett levélben mily réezvétének adott kifejezést. Klein Fülöp nyngalmazott tanító Pápán, egyesületünk r. tagja, a pápai izr. tanító-testület által kibocsátott gyászjelentése szerint február hó 21-én életének 74. évében rövid betegség után jobb létre szenderült. Áldás és béke lengjen poraik fölött.

— *Kérelem a hazai zsidó tanítószághoz* — Szándékom lévén a magyar orsz. izr. tanítóegylet f. évi közgyűlése alkalmával a zsidó iskola tulterhelteséről, illetve az 1-ső osztály tananyagának rendezéséről értekezni és ezek iránt indítványt tenni, azon tiszteletteljes kérelemmel fordulok a hazai kartársakhoz, hogy ez ügyben becses nézetüket és tapasztalataikat velem közölni sziveskedjenek, hogy ezek alapján előterjesztésemet tehessem. Midőn előre is a kartársi támogatásért hálás köszönetemet kifejezem, maradtam magamat a tisztelt kartársak jóindulatába ajánlva, Topolya, (Bács-megye) 1886. január. *Lévai Izor*, néptanító. (Mi a tisztelt kartárs föl hívását közöljük, de nem látjuk be, hogy a tétel tárgyalásához a tanítók előleges veleményére volna szükség. Szerk.)

— *Tekintetes elnök Ur!* F. év december hó 3-án az országos magy. izr. tanító egyesület alföldi fiókköre Mező-Tuton tartotta gyűlését, mely megjelenetésére a kunsztmártoni izr. iskolaszék tek. elnöksége részemre az uti illetéket megszavazni szives volt, miért is köszönetemet kell hogy kifejezzem. Összejövetelünk eredményéről nem valami vérmes reményeket tápláltam, de csalódtam; mert várakozásomat felölmulta. Ez alkalommal a szép számmal megjelent t. kartársaim erkölcsi magaviseletükről, hazafias érzelmektől áthatva, és szeplőtlen jellegökről meggyőződve s még mi több az egyesületnek hathatós és nemes céljait megismerve, haladéktalanul az orsz. magy. izr. tanító egyesület zászlaja alá, a gyűlés folyamán magamat felvétetni kérelmeztem, mit körelnök Szontágh Jenő kartársam tudomásul is vett, mely eredménynek azon tanujelét adta, hogy már az egyesületnek alapszabálya és a tanügyi lapnak birtokában vagyok. Megvallva, hogy annak átolvasásánál szégyen pir borította el arczomat, hogy mint már 18 éves tanító csak most részesülök azon szerencsében ezen egyesületnek tagjául magamat nevezhetni, és hogy tek elnök urnak f. é. november hó 8-án megtartott 10 éves szerkesztői jubileum alkalmánál az üdvözlők sorából kimaradtam. Kunszentmártonban, 1885. évi december hó 18. *Vinternitz Ignátz*, n. tanító.

— *Spitzer Lipót* szécsényi tanítótól megjelent II. javított és bővített kiadásban: „*Német nyelvgyakorló*“ magyarajku népiskolák számára. I. rész ára 20 kr. Kapható Salgó-Tarján Friedler Ármin könyvkiadásában és szerzőnél is megrendelhető. Hogy a mű aránylag rövid idő alatt (egy év) már második kiadás alá került, szép jele annak hasznavehetőségének, a miért annak bevezetését jó lelkiismerettel ajánlhatjuk.

Nyom. GARAI MÓR Budapest, Károly-körut 3, Huszárház.